

אביב עקרוני

"יום של נבלה" *

ארצות-הברית של אמריקה, אשר עד לאותו יום נמנעה מלהצטרף למלחמה נגד גרמניה, ואשר רבים היו בה הכוחות שנלחמו קשה בעד המשכת "גייטר-ליות חיובית", פרי המסורת הישנה של "תורת-מונרו" — נתלכדה עתה כאיש אחד, דמוקרטים ור-פובליקנים גם יחד, בהצטרפה להכרזת-המלחמה של הגנאי רוזבלט למחרתו של אותו יום. בנאומו של הגנאי, שארך שש דקות בלבד, היתה מלה אחת

ב-7 בדצמבר 1941, נערכה ההתקפה היפנית הודונית על פארל-הארבור, ("נמל הפנינים"), בסיס הצי האמריקני הגדול באוקיינוס השקט — ובכך נפתח פרק חדש בקורותיה של מלחמת-העולם השנייה.

"Day of Infamy", by Walter Lord *

הוצאת הנרי הולט, ניו-יורק, 1957.

פירל הארבור

מתוך דברי-הביקורת בעתונות העולם

ספקטייטור 27 ספטמבר.

ההתקפה החלה ב-0755 ונגמרה לפני שעה 1000

"ספר זה של ולטר לורד פחות נהדר מספרו על טביעתה של "טיטניק" ("לילה שיזכר"); אכן, הנושא הנו כה נרחב וקשה יותר. הטרגדיה של "טיטניק" נתרחשה ונסתיימה על פני פרק זמן הנדרש, נאמר, להצגת קולנוע בעלת שני סרטים-ראשיים. ההתקפה על פירל-הארבור החלה ב-7.55 בבוקר ונגמרה לפני שעה 10.00 (דהיינו — בדיוק זמן מספיק בשביל סרט-ראשי, יומן-חדשות ואיזה סרטון-נלוה) — אך את הסיפור אין לדחוס למסגרת מצומצמת, שכן הוא מקיף את טוקיו, ואשיגטון והוא; 96 ספינות אמריקאיות, 394 מטוסים אמריקאיים; 31 ספינות ו-353 יפניים (וכן כוח-משלוח קדמי בן 28 צוללות). אותו יום עלה לארה"ב ב-18 אניות (הגם שרק 5 הוצאו משימוש לתמיד), 188 מטוסים ו-2400 איש שנהרגו — לעומת 800 איש בלבד שנפצעו — יחס אחוזי מדהים לפי קניי-המידה הצבאיים הרגילים, והוא מסתבר רק בחלקו ע"י העובדה ש-1400 מאלה נהרגו ברגע אחד, בהתפוצץ אנית-המערכה "אריזונה". אבידות היפנים היו מעטות עד-כדי-לאכזב, אף על פי שהללו היוו מטרה נוחה-לפגיעה מאין-כמותה הן לפני ההתקפה והן לאחריה."

האשה המתינה — המברק נשכח

"בדרך כלל מגלה ולטר לורד בתיאוריו בקורותיות פחות-חרפה כלפי גילויי בטלנות ובלבול אצל האמריקאים, מכפי שגילה כלפי גילויים כאלה אצל הבריטים בעסקו בפרשת

שביטאה בצורה הנאותה והנוקבת ביותר את משמרתו של המאורע — נבלה, ואמנם, ככל אשר חמורות היו תוצאותיה של ההתקפה בפאָרל הארבור, הרי עם זאת החיוב שבהן היה בכך כי הן אשר הוכיחו לעם האמריקני בעליל את מלוא-חריפותה של הסכנה שאיימה על העולם החופשי.

על מאורעות אותו יום נכתבו כבר ספרים לא-מעטים: מהם בסמוך למעשה, ומהם כעבור שנים. אך רק עתה, לאחר 16 שנים, זכה יום זה לשחזור הסטורי מלא. בספרו החדש של ולטר לורד, ספר ששמו — "יום של נבלה" — נשאל מתוך נאימו ההוא של רוזבלט.

ספר מקיף זה מציג לפנינו את מסיבות ההתקפה, יוזמיה, מבצעה וקרבנותיה — עד לדיוק של שעות ודקות בתיאור ההתרחשות. בניגוד לדוחים רשמיים, או לספרים האחרים שנכתבו על נושא זה, הרי כותביו למעשה של הספר הנם 557 משתתפיו: שכן, את כל אשר עבר על אלה במשך השעות הקשות והגורליות ההן מעלה לורד בספרו, בקיום שאובים-ממציאות ובתיאורים נאמנים. מפרק לפרק נכנס-והולך הקורא לתוך האוירה, המיוחדת לימי א'

בשבוע, ששררה בבסיס האמריקני השלו שבאי האוּאי. לפני החל ההתקפה. קרוב ל-100 אניות עגנו בחלקיו השונים של הנמל הגדול, וכ-400 מטוסים חנו בשדות-התעופה שבאי. במהלכה של ההתקפה העזה והמתוכננת-היטב טובעו או ניזוקו קשה כ-20 אניות. קרוב ל-200 מטוסים הושמדו ולמעלה מאלפיים איש מצאו את מותם הפתאומי. אולם עובדות "יבשות" אלו שומר ו. לורד לפרק-סיכום קצר שבסוף ספרו; שכן בספר גופו מדברים האנשים עצמם: האדמירלים, המלחים, הגנרלים, הטוראים, האזרחים שבשרות ועקרות-הבית, אשר ציפו לשוב בעליהן. וכפי שמעיר המחבר — סיפוריהם של כל האנשים האלה הם המהווים את עיקרו ותמציתו של סיפור-המעשה; שכן, בעוד שכל תיאור אישי בפני-עצמו אינו נקי ודאי מטעויות או אי-דיוקים — הרי הסך-הכלל של מאות תיאורים-מפני-פרטים, אינ-ספק שהנו קרוב ביותר להבהרת תמונת-הדברים לאמתה. אף שמוות הפרטים שבספר אינם אלא ציטטות מדבריהם של הללו אשר יום-הפורענות מצאם באניות, בתפקידי-שגרה, בתורנויות או בחור-פשה על החוף, העובדה שהנה אולי המזעזעת ביותר

"טיטניק". אולם הוא מספר כיצד — על אף מברק מואשינגטון שאמר: "פעולה אויבת אפשרית בכל רגע" — חדל גנרל שורט מלהרהר באותה שיחה טלפונית מהעתון "יומיורי שימבון" אל יפני תושב הואי ב-6 בדצמבר, שנלכדה ברשת ההאזנה, הוא האשים את איש המודיעין-הנגדי שלו, קולונל ביקנל, בכך כי הוא "יותר מדי רואה הכל במשקפי מודיעין". יתכן כי אותו מברק היה חסר משמעות; אולם בזמן שכזה האם יכול היה גילוי איזה שהוא של עירנות להחשב כמוגום? אכן, אשתו של גנרל שורט המתינה לכך כי כבר יצא אתה לנשף-ריקודים.

מלחמה לא הוכרזה — מסתבר, איפוא, כי אין אלה סימנים מדאיגים

בשעה 0700 בבוקר ציינה תחנת-מכ"ם להקת מטוסים גדולה במרחק של 220 ק"מ. לזיטונט, שסבר כי אולי מטוסים אמריקאיים הם אלה, אמר לאיש המכ"ם: "ניחא, אל תדאג לענין זה"; ומכשירי-המכ"ם נסגרו 10 דקות בטרם החלה ההתקפה. "משחתת ראתה דבר-מה, ירתה עליו, הטילה עליו פצצות-עומק והטביעה אותו" — בשערה כי זוהי צוללת-זוטא אויבת (כפי שאמנם היה הדבר); אולם מברק-האלחוט מן המשחתת בנוגע לתקרית זו נסתרס בדרכו אל המפקדה; והגם שהוא נתן, יותר מאשר שעה לפני ההתקפה, התראה על תנועות אויב — לא נעשה דבר עד שהיה מאוחר-מדי.

"משוחחל, ביריות, השיבו האמריקאים מלחמה בכל אשר להם — ולא תמיד היתה זו תחמושת. איש אחד ניסה להפריע למפציצי צלילה באמצעות מנוף נייד. חיילים, מלחים, אוראים ואנשי "צבא-צי" — אלה מימות השלום — אשר האויב תפס אותם ב"עמדם על רגל אחת", הם שגאלו יום זה מבחינת רוחם של הכוחות המזוינים האמריקאיים; ואף נתנו ליפנים את ההתראה (אילו רק יכלו הללו להבינה) כי ההתקפה על פירל-הארבור היתה ראשית הקץ לגבי "קיסרות-יפן".

כיצד החלו להתארגן ולהשיב באש לתוקפים. לורד נפגש אף עם משתתפי כוח ההתקפה היפני, ועמד על תכניתו המלאה. לכל זה הוסיף את הדיעות שרכש מעשרות כרכים, פרי החקירות המרובות שנערכו ע"י גופים רשמיים שונים לאחר ההתקפה.

בסיכום, על אף הבזיון והחרפה שהועטו על ארצות-הברית באותו יום, משמש עתה ה-7 בדצמבר שנת 1941 כסמל וכאות-אזהרה, שטרם נתיישן משך השנים, שחלפו. משום כך, אין אולי לראות, בספר זה רק את תיאורה של מפלה צבאית מובהקת, אלא צריך להתייחס אליו כאל סיכומו של אחד הימים המכריעים בתולדותיהן של ארצות-הברית וממילא — לא של ארצות-הברית בלבד.

היא שאננותם של אלה שהיו אחראים לפיקוד, או נמצאו בתפקידי-בטחון באותן השעות — ואשר לא יכלו להאמין כי אמנם ממששת-יובאה התקפה אמיתית. על אף העובדה שאחת הספינות שבסירות-שיגרה הודיעה על פגישה וצוללת, עובדה שהיתה אולי עשויה לעורר את כולם משאננותם, אין האנשים במפקדה מתרשמים עד כדי כך שיתחילו לפעול; ובדומה לכך, מפטיר קצין אחר, לאחר שמסך-הראדאר כוסה בנקודות מרובות, המעידות על מטוסי-מתקרבים: — "זה בסדר, אין לך מה לדאוג". מצד שני, מראה ה-7 לורד, כיצד החלו האנשים לעמוד על משמעותן האמתית של זינוקי המפציצים שתחילה חשבוים כולם לתמרונים רגילים —

יוני סטייטסטון, 21 בספטמבר.

ניכא — ולא ידע מה ניכא

בשעה 9.30 בערב, במוצאי שבת, 6 בדצמבר 1941, השקיף גנרל ולטר ס. שורט מלמעלה על פני גמלי-הפנינים, לבוהק האורות מן המספנה ומן האניות-הראשות של צי-האוקינוס-השקט. במלחמה — היא שהעסיקה את מוחו — ואשינגטון שלחה לו אזהרה כללית כי יתכן שהיפנים עומדים להלוים-מהלומה; וגנרל שורט כבר נתן פקודה כי את המטוסים שתחת פיקודו יש לערוך בשורות-שורות מיושרות למשעי, כאמצעי הגנה מפני חבלה — וכפי שנתברר אח"כ, היוו הללו מטרות נהדרות בשביל המפציצים שבאותו רגע חנו על סיפוני-ההמראה של נושאות-המטוסים היפניות, כ-500 ק"מ מצפון לאי אואהו. בו שוכן "גמל הפנינים", גנרל שורט נאנח מהורהרות בהביטו על האניות. האין זה מחזה מרהיב; איוו מטרה מצוינת יכולות הן לשמש, לא היה לו צורך להמתין אלא עוד 10 שעות בלבד.

התזמורת ניגנה את ההימנון עד סופו

"אם כי שחזורו של ה-7 לורד, הכתוב באופן חי מאוד, "מחליק" על פני הפגימות שבפיקוד האמריקאי (אין הוא מזכיר אלא הזכרות מרפרפות ביותר את החקירה הממושכת מטעם הקונגרס באותה פרשה כולה) הרי אין הוא יכול להסתיר את העובדות על כך כי הפיקוד לא נקט אמצעי זהירות אלמנטריים, כי מערכות-ההתראה היו לקויות ובלתי מספיקות — וכי בעקבות כל אלה, באופן בלתי נמנע, התמוטטה הן התקשורת והן מערכת הפיקוד. נכון אמנם כי להתחיל במלחמה בבוקרו של יום א' בשבוע — הרי זו שערוריה של ממש. אך הרי היריה הראשונה במלחמה זו נורתה כבר ב-6.45 בבוקר, כאשר סמל-צי ירה בתותח מס. 1 של המשחתת "ווארט" אל צוללת יתר על כן; "ווארט" היתה נתונה כבר לפני כן בחיפוש אחר צוללת — שהרי ב-0358 הודיעה שולת המוקשים "קונדור" על אותות ל"מגע" עם צוללת. אדמירל קימל, מפקד-הראשי של הצי, שמע דו"ח משובש על פגישה זו רק ב-0740. בשעה 0702, "תפס" מתקן מכ"ם פרימיטיבי, ובעל צות מפעילים לקוי, את מבני-המטוסים היפניים באויר. בעוד הללו נמצאים במרחק של 190 ק"מ לפחות, אך ההתראה הראשונה שבאה לאנשים אשר נמצאו בתפקיד באותן "מטרות מרהיבות" היתה נהימתם של מפציצי-הטורפדו, כשהללו זונקים לטיסת-הגישה אל "שדרת אניות-המערכה" — ואפילו אז היו שסברו כי אלה מטוסים רוסיים שבאו לביקור, או אוירוני הצבא בתרגיליהם. השעה היתה 0800 כשתזמורת המרינס על סיפון אניות-המערכה "גבדה" החלה מנגנת את

שטח. חבל שתותחיהצי לא נוצלו במידה
מספיקה.
קולונל פרנסואה מבורדו לא דיבר. הוא פשוט
לא נכת באולם בשעת הסיכום.
סיכם גנרל קייטלי: — אכן, הזדמנות שהוחמצה...
אך פן יטשטשו המאורעות שבאו בעקבות מבצע-
סואץ את ההצלחה הצבאית גרידא שהושגה בו —
רוצה הייתי להביע כאן את התפעלותי — ותודתי —
למלחים, לחיילים ולאזרחים אלה, אשר השיגו את
כל היעדים הצבאיים אשר הוצגו בפניהם. היכולת
ואומץ הרוח שנדרשו — ובמיוחד מהצנחנים, מאנשי
הקומנדו ומהטייסים, לא נפלו מאלה אשר כל פעולת
מלחמה תובעת.
* * *
עד כאן — הסיכום. מכאן מתחילה בודאי פרשת
הלקח.

הנס זרוע הכוכבים" לטכס הבוקר של הנפת דגלים; התזמורת דלגה על תו אחד, ברגע בו "תפרו"
הכדורים כבמכונה בסיון האניה בין שתי שורות המנגנים, וקרעו לגזרים את הדגל — והיא
הוסיפה לנגן עד לסוף ההימנון בטרם התפזרה. ואז החל התהוירובות, כשהמפציצים — כמעט
באין מפריע — בוררים להם את מטרותיהם.

המלחמה תחכה: קודם כל יש למלא טפסים

"נהגו של מנוף-נייד גדול הסיעו קדימה ואחורה בקצה-המספנה, כדי למנוע מטוסים
מנמיכי טוס מלקרב אל אנית-מערכה ושתי משחתות שנמצאו או במבדוק-היבש; קצינים בדרגה
גבוהה הסתכלו בחוסר-אונים מביטני המגורים שלהם על פרחי-קצונה שניהלו את הקרב מתוך
אניותיהם של קצינים אלו, או על מפקדי-משנה שלהם אשר התאמצו להגיע ולחלץ אותן מתוך
המלכודת...

...חיילים ואנשי-מספנה היו מפעילים תותחים-ציים, שבכמותם לא עסקו מעולם. וכמובן
אותה-שעה שאנשים התאמצו לשים יד על כל דבר אשר יירה, נמצא קצין-האספקה הנצחי בפורט-
אילנד, אשר נקט עמדה איתנה: אף מקלע 30. לא יינתן מכאן בלי טופס דרישה ממשדד הציוד
של הצי!... אכן, היה זה אותו "רגע-האמת", כשהמכונה נשברה ומפעיליה חייבים לעשות כל אחד
לפי הבנתו ויכולתו — להיות אמיצים, רבי-תושיה, חסרי תועלת או טפשים-ממש, הכל לפי
איפן ראייתו של כל אחד מהם וההזדמנות אשר לרשותו.

מחירו של שיקול מומטע

מנקודת מבט צבאית גרידא, הרי הדבר האחד באותו "יום נבלה" אשר עוד יותר קשה
להבינו מאשר את התמיטטות מערכת הפיקוד האמריקאית — הוא החלטתו של אדמירל גומו
שלא לשלח מהלומת-מטוסים שניה, עלימנת להשלים את מלאכתה ההרסנית של הראשונה.
אואזו שרועה היתה לפניו חסרת כל מגן: את ההתקפה ניתן היה להמשיך עד תום, ואפילו אפשר
היה לכוחות נחיתה מאולתרים ולא גדולים לבוא בעקבותיה. משמהרהר הנך בכך מה עלולה
היתה להיות, לגבי האיסטרטגיה האמריקאית באוקינוס השקט, משמעותה של אכזר איי הואי,
הרי נראה לך כי נכוונתו של גומו לפצוע את יריבו — אך לא לקרב אליו עלימנת להרגו —
היתה בגדר טעות-שיקול אשר לא יאומן כלל באיזה מחיר היא עלתה ליפנים. נכון, אמנם,
כי הוא לא ידע היכן נמצאו או נושאות-המטוסים האמריקאיות, אך ע"י הימנעות ממעשה הפסיד
הוא פרס אשר היה חשוב לא פחות מכל הדברים שעמדו להכרעה מאוחר יותר, במערכות מידוי
יום-האלמונים."